

Eitt sindur um bíbliutýðingar

Ein seinkað viðmerking til svar hjá Hans J. Joensen, bispri, í sendingini, »Viða um«, 14. jan. 1998

Jógván á Lakjuni
í Fuglafirði skrifvar:

Tað eru í ár liðin 61 ár, síðan vit finga Nýggja Testamenti á føroyskum í ikki minni enn tveimum týðingum. 49 ár eru liðin, síðan Bíblían kom út í týðing Victor Danielsen, og 37 ár eru farin, síðan bíbliutýðingin hjá Jákupi Dahl og K. O. Videre kom. Tá ið vit nú, so mong ár aftaná skulu tosa um søguna aftan fyri hetta, er ómetaliga týðningarmikið, at vit fáa øll sjónarmið við, og tíð er uppá at fáa eina sannu og ópartíska lýsning.

Í útvarpssendingini „Viða um“ mikudagin, 14. jan., varð nomið við spurningin um bíbliutýðingar, sum vit hava á føroyskum máli. Ein, sum nevndi seg „kirkjufólk“, setti m.a. fram spurning um, hvussu tað bar til, at Bíblían varð týðd um aftur, tá ið Victor Danielsen longu hevði týtt hana frammanundan.

Hetta er ein sera áhuga-verdur spurningur, og eg var ikki sýrt spentur at hoyra, hvat svarið fór at vera. Men eg má siga, at eg var vónsvikin av svarinum, ið Hans J. Joensen, bispur, kom við. Bispur byrjaði við at siga, at alt bendi á, at spytjarin ikki kenda ta søguligu gongdina í hesum málinum, men eg haldi ikki, at bispur lýsti ta søguligu gongdina serliga væl, tí svarið var óneyvt og grunt og lýsti als ikki tann søguliga veruleikan.

Vit duga helst ikki at meta um tann veldiga týðning, ið Jákup Dahl og Victor Danielsen hava havt fyri menningina av føroyskum máli. Victor var 16 ár yngri enn Dahl, og tá ið hann gekk á lærarskúla í Havn, var Jákup Dahl lærari hansara í før-

oyskum. Hetta var Victor sera fegin um, og tað sigst eisini, at prósturin skuldi halda nógv um Victor.

Í svari sínum nevndi Hans J. Joensen bispur, at Dahl undan Victor Danielsen fór at týða Nýggja Testamenti, og tað er púra rætt, (hóast tað ikki var so langt framm- anundan, sum bispur fekk tað at ljóða). Og bispur heldur, at vit við einum viss- um rætti kunnu spyrja, hví Victor fór undir at týða, tá ið hann visti, at Jákup Dahl týddi. Og her koma vit til kjarnuna í málinum: **Hví fór Victor undir at týða?**

Bispur heldur, at frágreið- ingin møgulega er tann, at Victori ikki dámdi málið hjá Dahl. Eg veit ikki, um hon- um ikki hevur dámt málið hjá Dahl, men tað, sum hann m. a. seinni fanst at, var t.d., at Dahl brúkti orð- ini kirkja og kirkjulið istað- in fyri meiginheit ella sam- koma. Men hetta er av- gjørt ikki høvudsorsøkin til, at hann fór í gongd.

Hví kom Dahls Nýggja Testamenti ikki út?

Øll, sum vita eitt sindur um føroyska søgu, síðan før- oyingar fóru at vakna tjóð- skaparliga í síðstu øld, kenna eisini søguna um stríðið fyri móðurmálsins rætti í skúla og kirkju. Og her var Jákup Dahl fremsti stríðsmaður, og hann gjørdi eitt stórt verk fyri at royna at fáa móðurmálið inn í kirkjuna. Men hann stríddist imóti øgiligum trong- skygni og myndugleikum, sum hildu uppá, at føroyskt ongantíð kundi gerast „kult- ur-mál“. Føroyskt kundi ikki brúkast á tí andaliga øk- inum, og bleiv tað kirkju- mál, fór tað at byrgja okkum inni og kveða okkara andslív. Hesum stríddist Dahl imóti, og tað gekk ómetaliga strilt-

ið hjá honum bara at fáa loyvi at prædika onkra hendinga ferð á føroyskum, og verri var at fáa nakað av skrivligum tilfari góðkent til nýtslu í kirkjuni. Tann, sum hevur áhuga fyri hesum, kann t.d. lesa bókina „Den færøske sprogrejsning“ hjá Peturi Martin Rasmussen.

Jákup Dahl dugdi at siggja, at skuldi føroyskt sleppa inn í kirkjurnar, so var alneyðugt at fáa týtt Bíbliuna til føroyskt. Hetta fór hann eisini undir í 1921, tá ið hann gav út Sálmarnar og Orðtøkini í Gamla testa- menti. Í 1923 kom Matt. Evangelium, og í 1931 hevði hann týtt alt Nýggja Testamenti uttan Jóh. Evangelium, sum A.C. Evensen frammanund- an hevði týtt. Harafturat hevði hann týtt Prædikaran og Hásongin úr G.T. (og ikki bara N.T. og Sálmarnar, sum bispur segði í svari- num). Men alt hetta var bara givið út í heftum og í so mikið fáum eintøkum, at tað ikki kundi gerast almanna- ogn.

Men hví kom Nýggja Testamenti hjá Dahl ikki út, tá ið hann langt síðani var liðugur at týða tað? Hví gav Det danske Bibelselskab hetta ikki út? Hví gekk tað so seint? Jú, man tað ikki hava verið tann ótrúliga móttáða, sum Dahl alla tíð- ina hevði havt, sum fram- vegis forðaði hesum? Eg haldi ikki, at nakar ivi kann vera um tað. Kirkjan var jú donsk, og alt skuldi góðtak- ast av donskum myndug- leikum, áðrenn tað kundi setast í verk. Politikkur var komin upp í málstríðið, og trongskygdir førøyingar og danskir myndugleikar - kanska mest ávirkaðir av hesum trongskygni - for- áðu fyri, at nakað hendi!

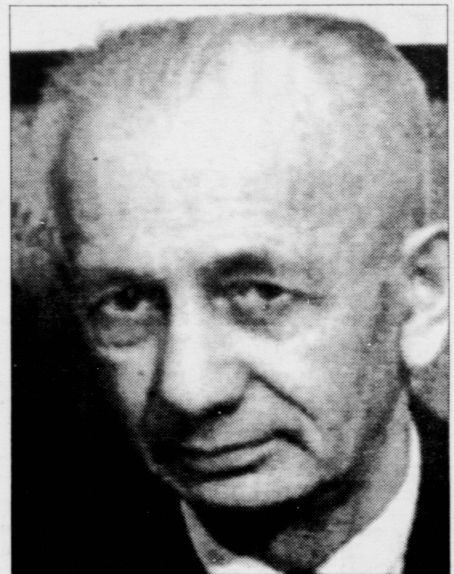
Hví fór Victor at týða?

Tað er hvørki av tjóðskapar- ligum ella politiskum grundum, at føroyskt alla

tíðina hevur átt sín natúrliga sess í Brøðrasamkomuni, men bara tí at tað er heilt natúrligt at dyrka Gud á sín- um egna móðurmáli. Sjálv- andi var eisini her tørvur á føroyskum skrivligum til- fari, og her bleiv Victor Danielsen, sum annars var komin til umvendingar inn- an fyri Heimamissionina í Havn, ein fongur. Hann fór ógvuliga skjótt undir at týða sálmar til føroyskt, og longu í 1920 kom tann fyrsta sálmarbókin við 85 sálum. Hetta arbeiði helt fram, fleiri sálmahefti vórðu givin út, og longu í 1932 kom sálmarbók við ikki minni enn 428 sálum. Victor týddi eisini annan andaligan lesnað og gav tað út, og í 1927 kom skaldsøga hans- ara „Aðru ferð“.

Bíbliuna høvdu teir tó ikki á føroyskum, og tí varð donsk ella norsk Bíblía nýtt. Tá ið Dahl so byrjaði at týða og geva út í heftum, so vóru tað eisini fólk í Brøðrasam- komuni, sum ognuðu sær hetta og nýttu tað saman við tí norsku ella donsku Bíbli- uni. Men ikki var lætt at fáa fatur á hesum, og tørvurin á einari føroyskari Bíbliu bara øktist. Í 1931 ger Victor eina roynd og týðir Gal- atia-brævið - møgulega tí at brøvini í Dahls týðing ikki vóru útkomin tá, tað veit eg ikki. Men allarheilt hevur hann ikki ætlað sær at farið undir nakra bíbliutýðing, tí Andrew Sloan hevur skrivað, at tá ið teir báðu Victor fara at týða N.T., so helt hann tað vera eitt ov torført arbeiði fyri seg. Men hví fór hann so kortini at týða?

Jú, Andrew Sloan hevur greitt frá, at hann var í Skot- landi í 1934 og hitti har skrivaran hjá National Bible Society of Scotland, Mr. Knight. Hann spurdi Andrew, um førøyingar høvdu áhuga fyri at fáa partar av Nýggja Testamenti á før- oyskum, t.d. Jóh. Ev. Um so var, skuldu teir lata papp- irið. Andrew Sloan helt, at førøyingar høvdu ikki á- huga fyri bert at fáa eitt lítið stykki av Bíbliuni, teir høvdu jú norskar og dans- kar Bíbliur og vóru vanir at lesa í teimum. Men um møguleiki var fyri at fáa alt Nýggja Testamenti, so var tað nakað heilt annað. Dr. Knight játtaði at lata papp- irið til hetta. Andrew rokn- aði als ikki við, at Dahls Nýggja Testamenti fór at koma út í bræði, og sum eg skal vísa á seinni, so høvdu teir neyvan verið farnir und- ir hetta, um teir høvdu nakra vón um, at Dahls týðing fór at koma út. Andrew kom heim aftur og tósaði við leið- andi menn innan fyri Brøð- rasamkomuna, Jens av Reyni og aðrar. Teir vóru

ógvuliga áhugaðir og spurdu so Victor, um hann vildi týða. Sum sagt, so helt Victor í fyrstuni, at hetta var ov torført fyri hann, men sum tíðin fór, tók hann kort- ini avgerð um at fara at týða.

Victor setti ferð á hinar

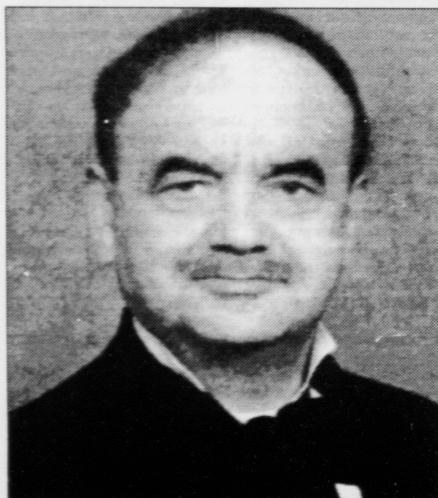
Í grein, sum Victor Dani- elsen skrivaði í 1952, sigur hann soleiðis frá: „Í 1934 um várið byrjaði eg at um- seta Nýggja Testamenti. J. Dahl var longu nokur ár frammanundan liðugur at umseta tað (eg veit tó ikki vist, um hann hevði umsett Jóh. ev., við tað at A. C. Evensen hevði umsett tað áður). Nýggja Testamenti hjá Dahl var eisini prentað, men í so fáum eintøkum, at tað ikki kundi gerast al- mannaogn, og einki hoyrd- ist um, at ætlanin var at prenta tað upp aftur. Um várið 1937 var umseting mín liðug at prenta. Ikki fyrr enn stutt frammanundan hóvrdist, at Dahls Nýggja Testamenti var farið til prentingar, og nú gekk skjótt at fáa tað liðugt; 3 vikur eftir at mitt var komið út, kom hansara eisini. Sama ár var tað autoriserað.“

Sum Victor nevni- r í greinini her, so roknaðu Victor og teir, sum stóðu fyri útgávuini av hansara týðing, als ikki við, at Dahls Nýggja Testamenti fór at koma út í bræði. Hetta sæst eisini í grein um Nýggja testamenti í Vectors týðing, sum Andrew Sloan skrivaði á donskum í Tingakrossi 20. mars 1937. Har sigur hann í eini fíftotu: „At Det danske Bibelselskab nu er i færd med at udgive et færøsk Ny-Testament er en om- stændighed, som indtil for nylig har været offentlig- heden ubekendt.“ Og í

Tað er hvørki av tjóð- skaparligum ella polit- iskum grundum, at før- oyskt alla tíðina hevur átt sín natúrliga sess í Brøðrasamkomuni, men bara tí at tað er heilt natúrligt at dyrka Gud á sín- um egna móðurmáli. Sjálvandi var eisini her tørvur á føroyskum skrivligum tilfari, og her bleiv Victor Danielsen, sum annars var komin til umvendingar innan fyri Heimamissionina í Havn, ein fongur

minningarorðum um Victor í blaðnum „Lív og Læra“ í 1961 sigur Andrew Sloan enn tá hetta: „Lat tað vera sagt her, at um tað hevði verið almanna kunnugt, at danska Bibelfelagið var í ferð við at útgeva autori- seraða Nýggja Testamenti í týðing Jákup Dahls, prósts, sum kom út nakrar mánaðir eftir V.D.'s týðing, var Vict- or Danielsen aldrin farin undir hetta arbeiði. Men hetta var ikki kunnugt, fyrr enn stutt áðrenn J. Dahls týðing kom í handlarnar, og tá var V.D.'s týðing longu farin til innbendingar.“

Tað, sum vit her fáa var- huga av, er, at Nýggja Testa- menti hjá Dahl hevði als ikki komið tá í 1937, um Victor ikki var farin at týða. Og hesum havi eg eisini funnið prógv fyri í 17. bindi av „Varðanum“, har Gud- mund Bruun ummælir Nýggja Testamenti hjá Dahl. Í hesari greinini tosar hann imóti endanum av greininum, at tað er altíð okkurt at finnast at einari umseting, og so tekur hann sum dømi, at „enn á døgum hava sunnir fólk mangt at finnast at hini núverandi donsku týðing av Nýggja testamentinum, tó at tað eru

Øll, sum vita eitt sindur um føroyska søgu, síðan førøyingar fóru at vakna tjóðskaparliga í síðstu øld, kenna eisini søguna um stríðið fyri móðurmálsins rætti í skúla og kirkju. Og her var Jákup Dahl fremsti stríðsmaður, og hann gjørdi eitt stórt verk fyri at royna at fáa móður- málið inn í kirkjuna. Men hann stríddist imóti øgiligum trongskygni og myndugleikum, sum hildu uppá, at føroyskt ongantíð kundi gerast „kultur-mál“, skrifvar Jógván á Lakjuni